

Verschijnt tenminste
eenmaal per kwartaal

Na één jaar...

Op 17 april was het een jaar geleden, dat in de benedenfoyer van Junushoff de Vereniging "Oud-Wageningen" werd opgericht. Een jarenlange wens van vele geïnteresseerden ging hiermee in vervulling.

Het ledental groeide gestadig en in april 1974 bedroeg dit 308. Met ingang van het tweede verenigingsjaar kwam geen enkel bedankje binnen. Wel was het ook voor ons als jonge vereniging onvermijdelijk dat drie van onze leden overleden.

Er werden drie open bijeenkomsten georganiseerd, met zeer goede belangstelling. De onderwerpen waren: "Wageningen, zoals het was" (dia's), "De tabakstripperij in Wageningen in vroeger jaren (lezing) en "De monumenten van Wageningen" (kleurendia's, vervaardigd door onze leden A. Rietveld en J. Weg). Op de oprichtingsavond vermaakte de heer T. Ariese ons spontaan met enige Wageningse 'anecdotes'.

Het bestuur heeft 'gedokterd' aan de Statuten, die op de avond van 16 mei ter goedkeuring aan de leden voorgelegd zullen worden.

De toevoer van foto's e.d. was vooral in de eerste maanden groot. De heer A. Rietveld heeft de taak op zich genomen deze te ordenen en te beschrijven. Onze eerste werkgroep (van één man) is hiermee een feit geworden.

Ons lid Willem Straatman is thans bezig met een onderzoek naar de geschiedenis van "Rustenburg", waarvan u op de laatste bijeenkomst enkele dia's zag. Afgaande op de tot nu toe gevonden gegevens belooft het zeer interessant te worden. Samen met de secretaris is hij thans bezig een werkgroep in het leven te roepen om "Het boerenleven in Wageningen in vroeger jaren" te bestuderen en de gegevens vast te leggen. Deze werkgroep kan twee actieve medewerkers heel goed gebruiken!

Onze vereniging onderhoudt zoveel en zo goed mogelijk contacten met verscheidene personen en zaken. Actief waren wij betrokken bij de raadselachtige ondergrondse geheimen in de Beuningstraat (zie hiervoor een artikel

in dit nummer). Ook fungeert de vereniging als 'doorgeefluik' van materiaal (foto's, documenten enz.) onder andere voor de tentoonstelling in "De Wereld" over de oorlogsjaren.

De rubriek "Uit de oude doos" in de Veluwepost (hoewel de regelmatige verschijning om de 14 dagen niet consequent volgehouden wordt) wordt namens de vereniging verzorgd door de secretaris. Uit verscheidene reacties is gebleken dat het een graag gelezen rubriek is. We proberen in ieder geval zoveel mogelijk informatie via deze rubriek te geven over het verleden van Wageningen. Wij zijn hiervoor gebonden aan de afspraak: 1850-1950, zodat de meer recente geschiedenis ook vastgelegd kan worden.

In een bestuursvergadering werd besloten lid te worden van de Vereniging "Gelre", die jaarlijks een bundel geschiedkundige studies over verschillende plaatsen in Gelderland uitgeeft. Voorts van de vereniging "Vrienden van het Openluchtmuseum" (tweemaal per jaar de uitgave van "Mededelingen en Monografieën"), een abonnement op het tijdschrift "Nederlands Volksleven" en "Nederlandse Historiën". Het zesmaal per jaar verschijnende tijdschrift van Heemschut ontvangen wij gratis van één van onze leden. Tijdschriften en boeken zijn voor leden te raadplegen. U dient hiervoor contact op te nemen met de secretaris.

Wij vestigen nog uw aandacht op onze volgende bijeenkomst, waarvoor u de aankondiging hiernaast vindt en voorts op een artikeltje van de penningmeester.

Zo is dit eerste jaar voor onze jonge vereniging wat het ledental en het bezoek aan de bijeenkomsten betreft toch wel succesvol geweest. Het bestuur zou alleen gaarne zien dat meer mensen met enige vrije tijd hun schouders onder de vele taken willen zetten.

TOE NOU . . .

Er is inmiddels ruim één derde van het jaar om, maar tegen alle verwachtingen in is nog lang geen derde deel van alle contributies ontvangen. We verzoeken u daarom niet te lang te wachten met het voldoen van uw bijdrage.

Overschrijving kan geschieden op postrekening nr. 294 61 25 ten name van A.R. van der Willigen (rekening B), Lijnbaanstraat 14, Wageningen.

U kunt ook contant betalen op de avond van 16 mei a.s.

Het bedrag van de contributie is:

per persoon	f 5,--
per echtpaar	f 7,50
65+ desgewenst	f 2,50

BIJENKOMST

OP DONDERDAG 16 MEI 1974 om 20.00 uur
zal in Restaurant d'Avondwake
Van Uvenweg 217
een bijeenkomst worden gehouden
welke uitsluitend voor leden toegankelijk is
Het programma voor deze avond is:

1. Huishoudelijk gedeelte, waaronder de goedkeuring van de Statuten.

Lubbert Adolph Torck - 1738 - afgevoerd van Fortanella
Wilhelmina van Oranje - Anonime afbeelding op Levenswag

2. Lezing door mejuffrouw ALEID VAN DE BUNT
over:
"LUBBERT ADOLPH BARON TORCK,
VRIJHEER EN BURGEMEESTER VAN WAGENINGEN"
Na de lezing is er gelegenheid tot discussie
en het stellen van vragen.

Wij hopen dat weer vele leden deze bijeenkomst
zullen bezoeken.

STRAATNAMEN

IN WAGENINGEN

KROMME HOEK (2)

Naar aanleiding van de eerste aflevering van de rubriek "Straatnamen" ontvingen wij van ons lid J. Ledoux een sympathieke brief.

Hij wijst ons daarin op de naam Kromme Hoek. De mening, dat het einde van de Boterstraat (en Heerenstraat) deze naam droeg wordt meer gehoord. Volgens de heer Ledoux was de Kromme Hoek het doodlopende gedeelte achter de oude fabriek van Ledoux, waar nu de telefooncentrale is.

Op de nummers 2 en 4 woonden daar als laatsten de heer Van Leeuwen en de weduwe Van de Peppel. Omstreeks 1960 zijn deze woningen gesloopt.

De heer Ledoux besluit zijn brief met: "Ik zou graag vernemen welke van de Kromme Hoeken nu eigenlijk de echte was, als dat nog te achterhalen is."

De volksmond, die nogal eens rare bokkesprongen maakt, noemt het einde van de Boterstraat ook Kromme Hoek. Zeker is, zoals uit oude archiefstukken blijkt, dat de stadswal, beginnende achter het vroegere koetshuis (thans schilderswerkplaats) van Huize Torck, de Kromme Wal genoemd werd. Het stukje Kromme Hoek achter de fabriek, een oud tabakspakhuis, zal daar tegenaan gelegen hebben. Kadastraal hebben we het (nog) niet te-

rugggevonden. Geven de oude eigendomspapieren, voorzover ze in uw bezit zijn, geen antwoord?

Hartelijk dank voor uw reactie.

KASTEELSEGANG, BURGTSRAAT en HERTOOGSTEEG (verdwenen)

Deze namen herinneren aan het Kasteel, dat in het begin van de 16e eeuw gebouwd werd op last van hertog Karel van Egmond, ter versterking van de stad. De gebouwen waren gelegen waar thans het Bowlespark is. In het begin van de 18e eeuw werd het slot op last van de bezitter, Lubbert Adolph baron Torck, gesloopt en op de plaats van het poortgebouw een herenhuis gebouwd. Van het kasteel resten ons nog een middeleeuwse kelder (rechts van het politiebureau onder het heuveltje) en een muur aan het einde van de Kasteelsegang.

BOWLESPARK

In 1882 werd de steenfabrikant J. S. Bowles eigenaar van het herenhuis en de voormalige kasteelgronden. In het begin van de jaren negentig van de vorige eeuw liet hij er een aantal herenhuisen bouwen, ontworpen door Rijk de Vries, meester-timmerman en architect te Wageningen. De naam Bowlespark houdt dus de herinnering levend aan de vroegere eigenaar van het terrein en de bouwheer van de voor het merendeel nog aanwezige huizen.

A. G. Steenberg

prentjes uit de "oue deus"

Uit 'de oue deus' hebben we deze keer een zeer landelijk plaatje opgediept. Het is een opname van de Diedenweg richting Geertjesweg uit de jaren twintig. De Diedenweg, één van de oudste wegen van Wageningen, was toen niet meer dan een verharde weg, gestoffeerd met oude schilderachtige boerderijen, rogge- en bietenvelden. Links op de foto stond het huis "De Drouw" van de familie Jansen. Dit huis zult u thans tevergeefs zoeken, want langs deze zijde van de weg staan nu flats. De Drouwlaan, die op deze weg uitkomt, is niet genoemd naar het huisje, maar is een herinnering aan de perceelsnaam "De Drouw".

Aan de overzijde woonden de schatrijke gebroeders Meinders. De rustieke hooiberg en de lange tabaksschuur, waarin de gebroeders onder andere varkens hielden, zijn afgebroken om de Diedenweg het huidige aanzien te kunnen geven. De eigenlijke boerderij met de grote deeldeuren aan de wegzijde staat er nog. Het woongedeelte met het uitzicht over de landerijen is verbouwd tot koestal. De gebroeders Meinders zijn reeds verscheidene jaren geleden overleden.

De boerderij (?) links achter de hooiberg konden we (nog) niet thuisbrengen.

De betekenis van de naam Dieden kan o.a. zijn: doden. Diedenweg = Dodenweg. Persoonlijk voel ik veel voor Diedenweg = openbare weg. Denk maar aan het woord Diets.

A.G.Steenbergen

WAGENINGEN IN 1824

(2)

De godsdienstige gezindheid in Wageningen was in 1824 als volgt:

2516	Gereformeerden
617	Roomschgezinden
30	Luthersen
59	Hoogduitsche Joden
1	Doopsgezinden
<u>1</u>	niet bij een bovengenoemd kerkgenootschap aangesloten
3224	totaal

Er was 1 Roomsche kerk en 1 Gereformeerde kerk (Gereformeerd = Hervormd).

Mocht men zich willen verplaatsen, hetzij voor plezier of vanwege werkzaamheden, dan waren aanwezig:

43	Rais- en Plaisierrijtuigen
14	Boerenwagens
<u>90</u>	Karren
147	voertuigen totaal.

Voor vervoer te water waren er 2 zeilschepen en 6 roeischuiten.

De veestapel in Wageningen zag er als volgt uit:

Hengsten	0	Stieren	2	Schapen	1190 (!)
Ruinen	58	Ossen	117	Varkens	122
Merriën	95	Koeien	453	Ezels	<u>0</u>
Veulens	<u>5</u>	Kalveren	<u>151</u>	totaal	1312
totaal	158	totaal	723		

(wordt vervolgd)

Ad Rietveld

**toe
stan
den**

...

In de vorige eeuw was het grootste deel van de Wageningse bevolking zeer arm. Veel arbeiders werkten op de steenfabrieken, waar hard werd gewerkt en weinig verdiend.

We hoorden kort geleden van een oude Wageninger een uitspraak van een eigenaar van een steenfabriek uit die tijd:

"Die Wageningers zijn beste werkers, je zou ze alleen net als aardappelen 's winters moeten kunnen inkuilen."

Werkgroep „Boerenleven in Wageningen”

Sinds enige tijd bestonden er plannen om te komen tot het oprichten van een werkgroep die het boerenleven in Wageningen van vroeger zou gaan bestuderen en vastleggen. De heer A.G. Steenberg en ondergetekende hebben in eerste instantie besloten tot oprichting hiervan.

De functies van deze werkgroep zullen talrijk en veelzijdig zijn, b.v. het optekenen van oude gewoonten en gebruiken bij trouw en rouw, het maken van foto's en tekeningen van oude boerderijen, zowel van binnen als van buiten. De eerste en de laatstgenoemde activiteit zal geschieden door het voorleggen van vragenlijsten aan de wat oudere gezinsleden van boerenfamilies, die meestal nog veel weten te vertellen.

Wanneer er mensen zijn die nog delen van klederdrachten, foto's of gegevens beschikbaar willen stellen, wordt dit natuurlijk zeer op prijs gesteld. Men kan zich hiervoor wenden tot A.G. Steenberg, Geertjesweg 21, telefoon 13816. Diegenen die deel willen uitmaken van deze werkgroep kunnen zich eveneens bij hem opgeven. Wel wil ik vermelden dat de werkgroep uit ten hoogste 3 à 4 personen zal bestaan, omdat men in kleine groepen vlotter werkt en een zo optimaal mogelijk resultaat bereikt.

De resultaten van de onderzoekingen zullen regelmatig op de avonden van "Oud-Wageningen" bekend gemaakt worden door middel van lezingen met dia's, exposities enz.

Willem Straatman, Beekstraat 13, Wageningen

Onderaardse gangen

Na alle publikaties in de plaatselijke pers over beweerde ontdekkingen van gangen onder het afgebroken pand van Boerstoel willen wij hieraan toch nog enige aandacht besteden.

In de eerste plaats blijkt weer eens dat wij leven in een land met grote journalistieke vrijheid! Wat namelijk als veronderstelling geuit is door enige mensen, is in pers en radio als vaststaand gepubliceerd en het had maar een haar gescheeld of het NOS Journaal was hier komen filmen.

Nu is het zo, dat onder vele oude panden in onze binnenstad zeker resten zullen bestaan van vroegere bebouwing. Men bouwde namelijk rustig bovenop de fundamenteën van afgebroken huizen.

In het pand van Boerstoel was een gemetselde koker, die liep van de eerste verdieping tot in de kelder. Op die hoogte was puin in de koker gestort, zodat niet te zien was wat er verder onder zat. Verondersteld wordt dat het een watervergaarput zou kunnen zijn. Hiervoor is het wenselijk dat terzake kundigen het nu vlakke perceel onderzoeken. Wij hebben hiervoor contact opgenomen met de Archeologische Werkgroep, welke met enige mensen zou gaan graven. Tot nu toe is dit slechts door één lid van deze werkgroep gebeurd, terwijl over enige tijd de aannemer de zaak zal gaan ontgraven. Naar aanleiding hiervan zouden wij graag zeer spoedig weten wie van onze leden bereid zijn een zaterdagmorgen hieraan te besteden, om onder leiding van een deskundige te graven. Wij ontvangen graag uw opgave.

En dan tenslotte de gangen onder het graanpakhuis in de Gerdessstraat. Ook deze geschiedenis kreeg veel publicatie, mede dank zij de welwillende medewerking van ene professor Waartmans.

Al met al was dit een journalistieke aprilgrap, die door ons zeer gewaardeerd is. Dat er nog zoveel mensen 'ingetrapt' zijn hadden we niet gedacht! Conclusie is dat uit de hele geschiedenis over de gangen weer eens blijkt dat de interesse voor oudheden groot is onder vele inwoners, zij het dan misschien iets teveel op de 'sensationele toer'.

Jan J. de Goede

TE LAAT . . .

Juist vóór het ter perse gaan van dit nummer kwam de eerste bulldozer het complex bij Boerstoel oprijden. Het terrein is thans reeds over een grote oppervlakte ontgraven op een diepte van ongeveer een halve meter!

De archeologen hebben hier dus hun kans gemist . . .

Verschijnt tenminste
eenmaal per kwartaal

ONZE ACTIVITEITEN

Gewoontegetrouw is de voorpagina gereserveerd voor het doen van verschillende mededelingen van het bestuur.

Inde eerste plaats moesten wij een opvolger zoeken voor onze penningmeester, welke in september gaat verhuizen naar Den Haag. Wij verheugen ons echter iemand bereid te hebben gevonden deze taak op zich te nemen. Het is de heer W.M. Straatman. De huidige penningmeester zal in de loop van september de financiële bescheiden overdragen. Vanaf deze plaats willen wij hem bijzonder hartelijk danken voor de wijze waarop hij de penningen heeft beheerd. Ook zeggen wij hem dank voor zijn inbreng tijdens de bestuursvergaderingen en wensen hem en zijn vrouw veel geluk in Den Haag! In dit nummer kunt u kennismaken met de nieuwe penningmeester in de rubriek "Even voorstellen". En ook met ons vierde bestuurslid, de heer A.L.N. Rietveld. Deze heeft de zorg op zich genomen voor het foto-archief van de vereniging, een taak die door hem zeer nauwgezet wordt verricht. Dan hebt u in de Veluwest van vrijdag 16 augustus onder het artikel "De oude kerk op de Markt en omgeving" (Jammer dat foto 3 werd vergeten te plaatsen!) kunnen lezen dat op 12 augustus de door u op 16 mei goedgekeurde Statuten voor Koninklijke goedkeuring naar Den Haag zijn gezonden. Op vrijdag 23 augustus hebben voorzitter en secretaris een lezing verzorgd met dia's van de Monumenten van Wageningen, gehouden in Junushoff in het kader van de Introductiedagen voor nieuwe studenten. Wij hebben gemeend de uitnodiging hiervoor met beide handen te moeten aannemen. In oktober wordt in het bejaardencentrum "Nudehof" een tweedaagse bazaar gehouden. Op uitnodiging van de directeur zal onze vereniging een tentoonstelling inrichten van foto's en voorwerpen uit Wageningen-in-grootmoeders-tijd. De heer Rietveld heeft de voorbereiding hiervan op zich genomen. Medewerking verleent o.a. de Gemeente door het in bruikleen geven van verschillende schilderijen en voorwerpen uit het voormalige Gemeentelijk Historisch Museum. Ook enkele particulieren hebben zich bereid verklaard voorwerpen af te staan.

Op woensdag 6 november hopen we een lezing te verzorgen voor de Ned. Vereniging van Huisvrouwen, afdeling Wageningen.

Wij ontvingen een vraag van de Rijksgebouwendienst om voor de voorbereiding van de restauratie van Hotel De Wereld foto's van het gebouw en het interieur beschikbaar te stellen. Wij konden hiervoor verscheidene foto's leveren, hetgeen weer één van de taken van onze vereniging benadrukt.

En dan ons programma voor de komende maanden. Onze eerste avond wordt gehouden op donderdag 24 oktober. Wij verwijzen hiervoor naar de aankondiging op pagina 3. Het zal weer een open avond zijn.

Verder gaan onze gedachten naar een avond over het "Boerenleven in Wageningen in vroeger jaren" en een avond over archeologie.

In het kader van het "Monumentenjaar 1975" zullen we proberen een spreker uit te nodigen die ons wat meer zal kunnen vertellen over de zin van het bewaren (en restaureren a.u.b.) van historische gebouwen en huizen. Uiteraard komen we hier nog op terug.

Tot slot nog de mededeling dat het verzoek van onze vereniging aan Ben W van Wageningen om een gedeelte van het Bowlespark om te dopen in Torckstraat, voorlopig is afgewezen. We zullen echter in de toekomst nogmaals een poging wagen!

CONTRIBUTIE

In het gebruikelijke stukje van de binnenkort scheidende penningmeester wil deze u er nog even op wijzen dat er nog een aantal leden is dat de contributie voor 1974 niet heeft betaald. Hier tegenover staat een aantal leden dat in een enthousiaste bui zelfs tweemaal voor 1974 betaalde!

Het is echter spijtig dat er nog steeds leden zijn die hun contributie voor 1973 nog niet hebben betaald!

Aan allen die nog contributieschuld hebben wordt verzocht deze te voldoen vóór 15 september 1974 door overschrijving op postrekening nummer 29 46 125 ten name van A.R. van der Willigen te Wageningen.

Ter herinnering nog even de bedragen:

Lidmaatschap	f 5,--
Echtpaar	f 7,50
65+ desgewenst	f 2,50

Door ons grote ledental is het ondoenlijk iedere dubbele betaler op zijn vergissing te wijzen. Deze 'vergissingen' zullen daarom als donaties worden beschouwd. Bij eventuele twijfel kunt u de penningmeester na zes uur 's avonds thuis bellen onder nummer 08370-10426.

oud en . . .

nieuw

BIJEEENKOMST

Op DONDERDAG 24 OKTOBER 1974

zal ons lid en stadgenoot

de heer J.VAN DE PEPPEL

dia's vertonen onder de titel

'WAGENINGEN, OUD EN NIEUW'

Deze serie bestaat uit opnamen welke vroeger en thans op hetzelfde punt zijn genomen. Hier ziet u pas hoe Wageningen in de loop van de tijd is veranderd. De fotografische kundigheid van de heer Van de Peppel garandeert u een bijzondere en interessante avond.

Zoals ook bij voorgaande gelegenheden is er tevens gelegenheid oude herinneringen op te halen.

De avond wordt gehouden in
Restaurant d'Avondwake - Van Uvenweg 217
en vangt aan om acht uur.

De zaal is groot genoeg om ook uw familieleden en bekenden mee te nemen! Iedereen is welkom!

STRAATNAMEN

IN WAGENINGEN

EERSTE en TWEEDE

KLOOSTERSTEEG

De twee doodlopende steegjes in de Heerenstraat houden de herinnering levend aan het Convent (of klooster) dat daar in de late Middeleeuwen heeft gestaan. Zeer waarschijnlijk is het een zusterklooster geweest, doch zekerheid hieromtrent bestaat niet. Geen enkel archiefstuk geeft ons opheldering. Wel is zeker dat na de Hervorming kloosterzusters uit Renkum zich in Wageningen aan de Nieuwstraat vestigden, vermoedelijk in het Convent. Op de plattegrond van Van Geelkerken komen de gebouwen voor en er is ook een prentje uit 1611 bewaard gebleven. In de vorige eeuw werd één rijtje huisjes in de Eerste Kloostersteeg het Klooster genoemd. In 1966 fotografeerde ik ze nog. Vrijkort daarna zijn ze afgebroken, doch de fundamenten liet men in de grond zitten. Een mooi project voor onze archeologen!

KAPELSTRAAT

Deze straatnaam herinnert aan de St. Nicolaaskapel, die naast het Gasthuis stond, op de plaats waar zich nu Café 't Centrum bevindt. Al in 1350 komt de kapel, waaraan een priester verbonden was, in de archieven voor. Kapel en Gasthuis (dit laatste stond in het kerkstraatje naar de kerk) dienden oorspronkelijk voor de schippers. Later kreeg het een bredere bestemming, namelijk voor onderdak van arme burgers. De kapel werd na de Reformatie tot 1698 gebruikt als raadhuis. In 1622 brandde het gebouw uit, maar tot 1940 was het goed te zien dat het hoge pand geen herenhuis was. Helaas werd bij de afbraak van het verwoeste pand in 1940 geen onderzoek gedaan naar de ouderdom van muren en funderingen.

VIJZELSTRAAT

Het stukje straat tussen de Markt en de Nieuwstraat dankt haar naam aan een apotheker uit de 18e eeuw. Hij had, als teken van zijn beroep, een vizel aan zijn gevel uithangen.

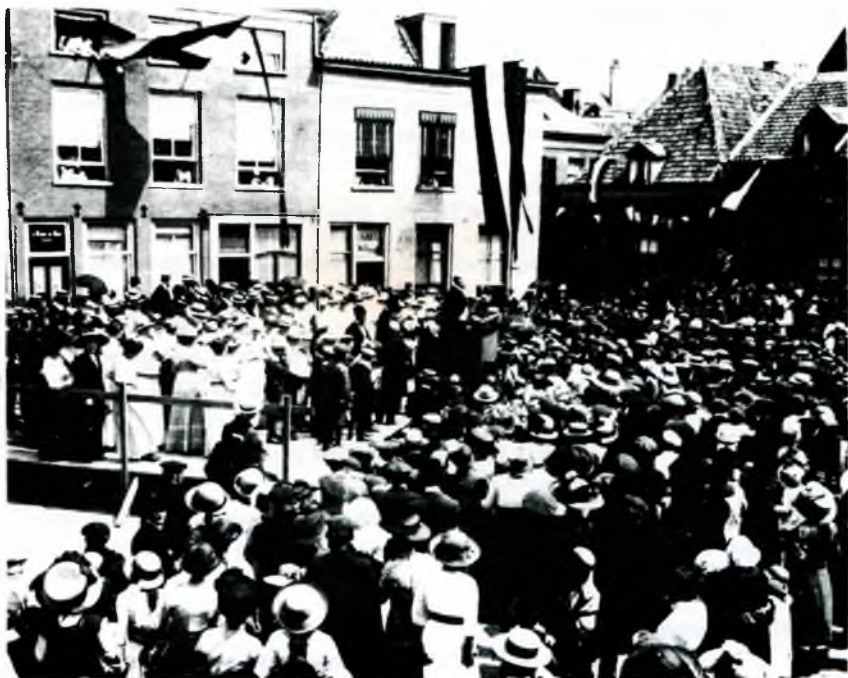
A.G. Steenberg

WIE HEEFT BONGERS GEKEND?

(ingezonden)

In verband met mijn onderzoek naar de levensgeschiedenis van mijn grootvader, de heer W.E.J. Bongers, in leven verhuizer te Wageningen, zoek ik contact met mensen die mij kunnen vertellen over zijn jeugd, zijn bezigheden in de bier- en limonadezaak, zijn honden- en paardenliefhebberijen en zijn beroemde transportactiviteiten.

Elk verhaal en zijn vele grappen zijn welkom. U schrijft, ik kom!
P.A. MEIJLINK, Batenburg 824, Deventer (Colmschate).

prentjes uit de "oue deus"

Ter ere van de geboorte van prinses Juliana op 30 april 1909 werd op de Markt vóór het stadhuis een zanghulde gebracht door de kinderen van de latere Julianaschool. Zij zongen een speciaal lied, waarvan de tekst was gemaakt door het hoofd, meester J.Lems. De muziek was van A.Lindmeijer, onderwijzer aan deze school, en tevens organist van de Ned.Herv.kerk in Renkum. Het eerste couplet luidde:

Zeg, hoor je de klokken wel luiden,
ze luiden zo vrolijk en rein.

Wat heeft dit toch te beduiden?

En waarom zou dit wel zijn?

Wel, daar is een kindje geboren
van koninklijken bloed.

Dat luiden de klokken in het ronde,
ze brengen het kindje onze groet.

even voorstellen.....

In het eerste nummer van "Wagenwegen" stelde het voorlopige bestuur zich aan u voor. Nu we een nieuwe penningmeester hebben én een vierde bestuurslid, willen we ook deze beide functionarissen aan u voorstellen.

Onze nieuwe penningmeester:

WILLEM M. STRAATMAN, Van 't Hoffstraat 1^{II}, tel. 14022.

Geboren in 1922 in de Kapelstraat te Wageningen, in het gedeelte dat nu Salverdaplein heet. Zijn vader had daar een kapperszaak, die later werd verplaatst naar de Vijzelstraat, op de plaats waar nu de Veluwepost is. Wim Straatman kent Wageningen als bijna geen ander, want zijn werkkring als meteropnemer bij de PGEM bracht hem van 1950 tot 1974 in vele Wageningse huizen. Hij werd bij velen trouw begroet als "Straatje", de bijnaam die hij van zijn vader 'erfde'. Sinds april van dit jaar is hij werkzaam op het archief van de PGEM in Arnhem.

Dit is overigens beslist niet de eerste bestuursfunctie die Wim Straatman aanvaardt. Hij was gedurende 25 jaar in verschillende functies bestuurslid van het NVV in Wageningen.

Ons nieuwe bestuurslid:

ADRIAAN L. N. RIETVELD, Bernhardstraat 43^I, tel. 15477.

Geboren in 1932 te Renkum, Onder de Bomen, zoals het weggetje tegenover ONO heet. Verhuisde al heel vroeg naar Grunsfoort en werd dus Wageninger. Ad werkt als tekenaar op het Instituut voor Cultuurtechniek en Waterhuishouding en kijkt vanaf de bovenste verdieping van het Staringgebouw dagelijks over Wageningen uit.

In het verenigingsleven is hij al jarenlang actief. Vele oudercommissies en schoolbesturen hebben hem als bestuurslid gekend.

Ad Rietveld beheert in onze vereniging het foto-archief en heeft verder belangstelling voor de oude namen van landerijen in en om Wageningen, zoals de Harn, de Dellen, Verger enz. Oude Wageningers die gegevens kunnen verschaffen voor het samenstellen van kaarten met deze namen zijn hartelijk welkom bij Ad.

OOK EEN ACTIVITEIT!

Op zaterdag 26 oktober zal de Vereniging "Oud-Wageningen" met een stand aanwezig zijn in Junushoff. Op die dag wordt door de Gemeente Wageningen aan verenigingen de gelegenheid geboden zich te presenteren aan de nieuwe bewoners van onze stad.

Maar ook u bent welkom! Komt u?

WAGENINGEN IN 1824 (3)

Beroepenlijst van de Wageningse bevolking:

Aanspreker	1	Leerlooyer	1
Apotecar	2	Logementhouder	2
Arbeider	231	Logement- en stalhouder	4
Arbeidster	4	Loodgieter	1
Baker	1	Loots	2
Bakker	9	Mandemaker	1
Barbier	2	Metzelaar	4
Blauwverver	2	Metzelaarsknecht	4
Breister	1	Modemaakster	1
Burgemeester	1	Molenaarsknecht	1
Broodbakker	1	Muziekmeester	1
Brievenbestelder	1	Naaister	7
Boekbinder	1	Nachtwaker	1
Boekverkoper	1	Notaris	2
Commies	2	Omroeper	1
Commissionair	3	Ontvanger directe belastingen	1
Deurwaarder	1	Ontvanger registratie	1
Dijkgraaf	1	Opperman	5
Gerechtsdienaar	1	Pastor	1
Grossier	1	Poortier	1
Grutter	2	Poortiersche	1
Geen beroep	56	Postillion	1
Hoedenmaker	1	Postmeester	1
Horlogemaker	2	Pottenbakker	1
Kapster	1	Pottenbakkersknecht	1
Karreman	11	Predikant	2
Kleermaker	12	Rademaker	2
Koopman	7	Rector	1
Koopvrouw	1	Runmolenaarsknecht	1
Koperslager	1	Scharenslijper	1
Kostschoolhouder	1	Schilder	1
Koster	1	Schipper	2
Kuiper	3	Schippersknecht	1
Koormolenaar	1	Schoenmaker	15
Landbouwer	46	Schoolmeesteres	1
Landbouwersche	4	Schoolonderwijzer	1
Landeigenaar	5	Slijter in sterke dranken	1

Smid	5	Vroedvrouw	1
Smidsknecht	1	Waagmeester	1
Spinster	7	Waardsman	1
Stadsbode	1	Weduwe dokter	1
Tapper	3	Werkster	9
Timmerman	4	Wethouder	2
Timmermansknecht	9	Wever	2
Tolgaarder	1	Weversknecht	1
Tuinman	6	Wijnkoper	1
Verver	3	Winkelier	16
Vleeschhouwer	3	Winkelierster	3
Vleeschhouwersche	1	Wolkammer	2
Veldwachter	1	Zadelmaker	2
Voerman	4	Zilversmid	1

Arbeiders worden niet onderverdeeld, maar hier worden bedoeld de mensen die op de steenovens werkten, in de landbouw of bij wegwerken e.d. Deze lijst werd samengesteld uit "Het kohier voor de admodiatie op het ge-maal" van 1825.

(wordt vervolgd)

A.L.N. Rietveld

kù je hum?

Onder deze titel, vrij vertaald "Ken je hem?", volgt hier weer een verhaaltje over een bekende Wageninger, ditmaal in 'gewoon Hollans'.

"STRAATJE"

Vóór de oorlog had je in de Vijzelstraat (waar nu de Veluwepost is ge-vestigd) Straatman de kapper, in de wandeling "Straatje" genoemd.

Behalve kapper was hij ook nog masseur van de Wageningse voetballers en als 'strijker' genas hij vele Wageningers van alle mogelijke kwalen. Zijn kapperszaak was een druk bedrijf. Het was er altijd gezellig en er werd menig sterk verhaal verteld.

Eens zat er een klant onder het mes, die bij de barbier informeerde: "Zeg, hoe gaat het tegenwoordig met die-en-die?"

"Nou", zei Straatje, "die gaat langzaam vooruit."

Daarop zei één van de wachtenden: "Ben je nou gek man, die is een paar dagen geleden gestorven!"

Op dat moment passeerde langs de zaak een rouwstoet. Straatje liet het mes even rusten en zei: "Nou, wat zei ik je, daar gaat ie, langzaam vooruit!"

Verschijnt tenminste
eenmaal per kwartaal

GEBEURTENISSEN...

De voornaamste gebeurtenis in de voorbije maanden was toch wel onze bijeenkomst op donderdag 24 oktober in restaurant d'Avondwake. Ongeveer 130 leden en belangstellenden genoten, na het huishoudelijke deel van de vergadering, van de dikwijls schitterende dia's van Wageningen "Zoals het was en is". Ons lid, de heer Joh. van de Peppel, die deze opnamen alle zelf maakte, kreeg alle eer van zijn werk. Een welgemeende dank ook vanaf deze plaats!

Op de kennismakingsdag voor nieuwe inwoners op 26 oktober in Junushoff was "Oud-Wageningen" met een stand aanwezig. Een verslag van deze dag vindt u in dit nummer.

Op 9 en 10 oktober werd in het bejaardencentrum "De Nudehof" een bazaar georganiseerd met als 'trekpleister' een tentoonstelling over Wageningen in vroeger jaren. Ons bestuurslid Ad Rietveld richtte deze expositie in. Onze bijzondere dank nog aan het gemeentebestuur van Wageningen voor de toestemming gebruik te mogen maken van voorwerpen uit het vroegere Gemeentelijk Historisch Museum. Deze expositie en de bazaar werden met een vakkundige slag op het bekken van de stadsomroeper geopend door burgemeester Van Huis. De directeur van "De Nudehof", de heer N.A. de Maijer, verzamelde een aantal reacties, die in dit nummer afgedrukt staan.

Voor de Nederlandse Vereniging van Huisvrouwen afdeling Wageningen hield uw secretaris op woensdagmorgen 6 november een causerie over "Volksgeloof en bijgeloof in en om Wageningen". Uw voorzitter las, aansluitend hierop, het verhaal "Vaar, vaar . . . naar de overkant" van Jac. Gazenbeek voor. Dit verhaal speelt zich af in de omgeving van het Lexkesveer.

Ter gelegenheid van de 'open dag' van het nieuwe Pieter Pauw Ziekenhuis op de Berg op zaterdag 7 december werd weer een aantrekkelijke expositie ingericht door Ad Rietveld. Als onderwerp was gekozen de twee oude ziekenhuizen van Wageningen, met daar omheen een aantal vergrote prentbriefkaarten en foto's van diverse markante punten langs de vroegere Rijksstraatweg. Ook een advertentie, waarin gevraagd werd om een "Ziekenvader

of -moeder" ontbrak niet. Ons lid dr. R.A.R. Elders schreef een zeer lezenswaardig artikel voor onze rubriek "Uit de oude doos" in de Veluwestpost van vrijdag 6 december, onder de titel "Wie was Pieter Pauw?" Dokter Elders' zin voor humor kwam in dit artikel natuurlijk ook naar voren. Bedankt!

Op donderdag 12 december hield de voorzitter een korte inleiding over de geschiedenis van Wageningen, gevolgd door de vertoning van de kleurendia's van de Monumenten van Wageningen, voor twee klassen van de basisschool "De Lawick". De kinderen toonden zeer veel belangstelling.

Eveneens door de voorzitter werd op zondag 15 december een vertoning van de dia's van de Monumenten gegeven voor de ouders van studenten van de studentenvereniging Unitas. Hier was het bestuur van Unitas dermate enthousiast over deze diaserie dat men deze reeds heeft besproken voor vertoning tijdens het lustrum van de vereniging in februari.

Een lezing over Wageningen met dia's zal door Ad Rietveld worden gegeven op 2 januari tijdens de Nieuwjaarsbijeenkomst van het personeel van het Staringgebouw.

Dat waren enige activiteiten van onze vereniging. In de afgelopen maanden was verder het contact met 'het gemeentehuis' bijzonder plezierig. Wij proberen mee te denken om voor het pand Heerenstraat 1 (het vroegere verkooplokaal), dat op de Monumentenlijst staat, een passende bestemming te vinden, zodat tot restauratie kan worden overgegaan. Met de restauratie van "De Wereld" is gelukkig een aanvang gemaakt. Zie ook de oproep over "De Wereld" in dit nummer.

Op donderdag 30 januari zal in restaurant d'Avondwake onze algemene ledenvergadering worden gehouden met onze eerste bestuursverkiezing. De volledige agenda hiervoor vindt u eveneens in dit nummer.

Tot slot dankt het bestuur u allen voor uw trouwe opkomst en belangstelling. En voor u allen een voorspoedig 1975 !!

Het "Comité 4 en 5 mei 1975" verzoekt ons het volgende op te nemen:

In mei 1975 zal in Hotel "De Wereld" het Capitulatiemuseum weer worden ingericht.

Hiervoor wordt gezocht naar documentatiemateriaal en foto's uit Wageningen, niet alleen van de ondertekening van de capitulatie, maar ook uit de gehele oorlogsperiode. Dit materiaal zal worden gereproduceerd en de Wageningse Dia- en Fotoclub zal hiervan een zogenaamde 'doorlopende diaserie' vervaardigen, welke aan bezoekers kan worden vertoond.

Indien onze leden hiervoor materiaal ter reproductie beschikbaar willen stellen, wordt hen verzocht contact op te nemen met de heer Linders, p/a Stadhuis te Wageningen, of met uw secretaris of voorzitter.

XX

Algemene Vergadering

op DONDERDAG 30 JANUARI 1975

om 20.00 uur

in Restaurant d'Avondwake, Van Uvenweg 217

AGENDA:

1. Opening
2. Ingekomen stukken en mededelingen
3. Bestuursverkiezing.
Het voorlopige bestuur stelt zich in zijn geheel kandidaat:
  - voorzitter : Jan J. de Goede
  - secretaris : A. G. Steenbergen
  - penningmeester: W. M. Straatman
  - lid : A. L. N. Rietveld
4. Rondvraag
5. Sluiting.

Na een korte pauze volgt een lezing door A. G. STEENBERGEN over

"VOLKS- EN BIJGELOOF
IN WAGENINGEN EN OMGEVING
IN VROEGER JAREN"

Geloof u in de Witte Juffer van het Spijk, de zwarte kat van de Haarweg, de spokende klompenmaker van Nudenoord, de "Spoekenpas" in de Nude, behekste zieken en dieren enz.? De Wageningers in vroeger jaren wel (en nu misschien nog wel!). Tientallen berichten heeft uw secretaris over dit volks- en bijgeloof kunnen verzamelen. Een griezelige avond!

Wij hopen toch dat we deze avond weer vele leden mogen begroeten.

Het bestuur

XX

„Rust en Burgh”

en zijn bewoners

Velen van u zullen zich herinneren waar dit huis heeft gestaan, namelijk aan het Spijk, naast Drukkerij Verweij. Helaas werd het pand in 1961 op last van het gemeentebestuur gesloopt.

Het vormde één der weinige overblijfselen van de oude Gelderse bouwstijl uit het begin van de 17e eeuw. Vooral de gevel aan de zijde van de drukkerij was bijzonder gaaf bewaard gebleven (rechtse foto).

Ons lid W.M. Straatman, Thorbeckestraat 258, is bezig met een onderzoek naar de geschiedenis van "Rust en Burgh" en zijn bewoners. Hier volgt alvast een fragment uit de jaren 1738 - 1767.

DE PERIODE VAN DE FAMILIE DE ROTTE

"Compareerde Willeminj Gijsberts wed: van Hermen den Brueren sooveel nodigh off dienstig geadsisteert met Willem van Eede tot deze haar gekozene number de Comparante mede als gevolmagtigde van Cornelis van den ondermeulen en Anna den Brueren Echt: mitsgaders van Eva den Brueren, vermogens volmagt voor Burgemeesteren en regeerders der stadt Amsterdam gepasseert den 25sten september 1737, alhier vertoont, verlesen en voor goet gekeurt en verklaarde de Comparante pro seet qq. voor de somma van 2200 gln: die voldaaen sijn verkogt te hebben de dienvolgende transporteerde aen Mr. Francois Gerhardus de Rotte,

"Rust en Burgh" kort voor de afbraak in 1961

Foto's Openluchtmuseum

Een Huys, Schuer, Hoff, tobax Schuer en Erf staende en gelegen in oudt Waegeningen aen de Gragt, hebbende oostw: Johannes van Nas, en 't Spijck, westw: de wed: Blankenbijn, zuydw: de Stadsgragt en noordw: Antony van Rijn en Hendrik van der Bleijk, voor vrij en goet uytgesondert 's Heeren lasten, dijckschouw en polders lasten, en servituten van uytweg als anders van outs daar toe gehorende, en dat Johannes van Nas 't water aende Put sal mogen haelen, stellende de Comparanten tot waerschap personen en goederen qq. met submissie: actum coram de Heeren J. v. Schuylenborgh Stadtholder Willem Suermonde en Willem Wicherts, Schepenen den 26ste september 1738."

Blijkens bovenstaande akte waren de schoonzusters van Willeminj Gijsberts zeer gefinteresseerd in de verkoop van het huis, om welke reden zij dat waren weten we niet. Misschien zal het een erfeniskwestie geweest zijn.

Maar hoe dan ook, er kwam een nieuwe eigenaar van huize "Rust en Burgh". Wie was hij?

Franciscus Gerhardus Theodorus de Rotte werd geboren in 1711 en op 24 juli van dat jaar te Alkmaar Rooms-Katholiek gedoopt. Hij stamde af van een Goudse familie, waarvan de voorvaderen allen kaars- en lontmakers waren. Deze voorvaderen heetten oorspronkelijk Leendertsz, maar doordat één van hen zich in Gouda een huis aanschafte met de naam 'die Rottevalle', werd deze naam achter de naam Leendertsz gevoegd, en verdrong deze naam zelfs, zodat het alleen Rottevalle werd en later De Rotte.

De vader van Franciscus de Rotte, Hugo de Rotte, studeerde in 1705 af als dokter, zijn moeder heette Catharina van der Laen.

Mr. Franciscus Gerhardus Theodorus de Rotte werd in 1745 Heer van Arckele, een titel die hij waarschijnlijk van zijn grootvader van vaders zijde erfde, want deze was Heer van Arckele en schout van Haastrecht. Ook voerde Franciscus de Rotte de titel van Heer van Melsenburgh (Buurmalsen).

Wat hem naar deze streken heeft gevoerd zullen we nooit weten, misschien kwam hij voor zijn werkzaamheden of had hij hier familie wonen. Maar hoe dan ook, op 25 november 1738 trouwt hij te Indoomik in de Rooms-Katholieke kerk met Anna Maria Magdalena Clara van Herema van Holwinde. Een aantekening van dit huwelijk vinden we terug in de trouwboeken van de statie Heteren-Indoomik.

In het jaar 1741 wordt er een meisje geboren: Alberta Theodora Maria, en in 1744 een jongen: Johannes Theodorus Franciscus. Dat hij op "Rust en Burgh" is geboren weten we zeker, omdat het Nederlands Adelboek dit vermeldt.

Hij wordt gedoopt te Wageningen in de Rooms-Katholieke schuurkerk aan de Lawickse Allee op 2 augustus van datzelfde jaar. Zijn peter en meter zijn familie van zijn moeder. De peter is Johannes Josephus (ook wel Petrus)

Spijart van Woerden, zijn meter Henrica Theodora Ferdinanda Spijart geboren Hövell.

Nog voordat Johannes twee jaar is overlijdt zijn zusje Alberta. Zij wordt begraven in de Grote Kerk te Wageningen, geen vreemd feit als men bedenkt dat tot ca. 1829 katholieken en hervormden in en om deze kerk werden begraven.

Johannes groeit op en zijn loopbaan zal er een zijn in het leger. Hij wordt zelfs kapitein in het Friese Regiment de Schepper en ook nog majoor in dienst van de Bataafsche Republiek.

In 1786 trouwt hij te Rinsumageest in Friesland met Everarda Johanna Maria van Asbeck zu Berge und Munsterheusen, vrouwe van Oudheusden, Hulten en Elshout. Hun zoon, Maurits Calixtus Franciscus Johannes de Rotte, heer van Oudheusden, Hulten en Elshout, wordt protestant en bij besluit van 28 augustus 1814 wordt hij opgenomen in de Friese Adelstand.

Ter gelegenheid van dit feit krijgt de familie De Rotte een familiewapen:

"In zilver een van den linkerschildrand uitgaande en met den elleboog naar benedengerichte, zwartachtig gehamaste arm, aanden pols opgeslagen met goud, omgeven met twee roode windsels, het eene aan den elleboog en het andere bij den schouder; de voorarm gestoken door een grooten gouden ring, de hand in natuurlijke kleur een kleine gouden ring houdende." Dit wat betreft het wapenschild.

Op 5 augustus 1767 verkoopt Mr. Franciscus Gerhardus Theodorus de Rotte het huis "Rust en Burgh" aan Johan van Kreel en Ariaantje van Loenen zijn vrouw voor de somma van 1200 gulden. Samen met zijn vrouw trekt hij weg uit Wageningen. Hij overlijdt te Netterden bij Ulft in het huis "Woldenberg" op 17 april 1792. Twee jaar later, op 23 oktober 1794, volgt zijn vrouw. Voor het huis "Rust en Burgh" is de periode van de familie De Rotte voorbij.

Contributie

Het jaar 1975 staat voor de deur. Het derde jaar van onze vereniging. Om de zaken in deze vereniging goed te laten verlopen is het nodig dat de contributie op tijd binnenkomt.

Daarom: u kunt nu al uw contributie overmaken op postrekening 294 61 25 t.n.v. W.M. Straatman te Wageningen. Graag vermelden "Contributie 1975".

De contributie bedraagt nog steeds: individueel f 5,--; echtpaar f 7,50; 65+ desgewenst f 2,50.

Wij verwachten dat wij u in het volgende nummer kunnen melden dat een verrassend groot aantal leden de contributie reeds heeft overgemaakt!

Kennismakingsdag in Junushoff

Zaterdag 26 oktober was een drukke dag voor uw bestuur. Al vroeg in de ochtend werd de ons toegewezen stand ingericht. En wat een prachtplaats! Nèt voordat de bezoekers de trap opgingen en dus ook wanneer ze weer naar beneden kwamen. We kregen wel de nodige aandacht.

Zeerveel belangstelling was er natuurlijk voor onze 'trekpleister', Eefje van Amersfoort, in Zuidveluwe klederdracht achter haar spinnewiel. Maar ook de foto's in de stand kregen veel aandacht. Wij hadden met veel bezoekers interessante gesprekken en de stapel folders van "Oud-Wageningen" was aan het eind van de middag schoon op!

Hoeveel leden zo'n evenement heeft opgeleverd is moeilijk te zeggen, maar zeker is dat we weer een groot aantal mensen hebben kunnen attenderen op het bestaan van "Oud-Wageningen".

Wij hebben na afloop van deze kennismakingsdag de organisatoren bedankt voor de geboden gelegenheid en hen aangeraden iets dergelijks toch zeker eenmaal per twee of drie jaren te organiseren.

Eefje van Amersfoort
in de stand van
"Oud-Wageningen"

Reacties op de tentoonstelling in "De Nudehof"

- "O ja, die melkboer kan ik me nog goed herinneren."
- "Het ouwemannenhuis, of er geen vrouwen in waren. Goed dat zulke foto's bewaard worden."
- "Ik wist niet dat de vereniging "Oud-Wageningen" al 'zoveel' had!"
- "Die marketenster, hoe heet ze ook weer, die was eigenlijk de tijd vèr vooruit!"
- "Dat arbeidsreglement zou ook nu nog op sommige plaatsen niet misstaan."
- "Als ik die oude kleren zie dan denk ik er aan dat wij vrouwen toch wel erg veel kleding nodig hadden! Je was wel een uur bezig voordat je alles aanhad als je eens 'netjes' wilde zijn!"
- "Dat trammetje op de Grindweg bracht toch wel een stuk romantiek, vooral als je de kilheid van de Grindweg nu ziet, vind je niet!"
- "Die familie Hermsen heb ik nog wel gekend! Hoe zouden ze nou aan zo'n foto komen?"
- "Als ik dit zo allemaal weer zie, dan zeg je toch niet meer "die goeie ouwe tijd", wat een toestanden zeg!"

Dit zijn zo maar een paar opmerkingen die ik zo links en rechts opving tijdens de tentoonstelling van "Oud-Wageningen" op 9 en 10 oktober.

Natuurlijk waren er ook zeer veel opmerkingen in het kader van de herkenning. Voor zeer velen in "De Nudehof" was het verleden weer zeer levend geworden.

Veel reacties zijn er geweest die als basis hadden een grote waardering voor de tentoonstelling en voor de vereniging "Oud-Wageningen". Veel mensen dragen deze vereniging een warm hart toe en dat zijn beslist niet alleen de 'ouderen'.

Tot slot: de bewoners en ik spreken de wens uit dat er te zijner tijd weer eens een tentoonstelling gehouden zal worden, bijvoorbeeld één die een week lang te bezichtigen is. Eén die nog uitgebreider is dan die van 9 en 10 oktober. Eén verschil is er in ieder geval al: de vereniging "Oud-Wageningen" heeft de Koninklijke goedkeuring in z'n archief. Laten we proberen dat archief nog groter te maken zodat men, met name de bestuursleden, handen vol werk krijgt. Het is de vereniging immers alleen maar de bedoeling om alles over Wageningen te verzamelen, dat wil zeggen, dat alles wat u privé heeft gewoon van uzelf blijft, u stelt het alleen beschikbaar. Vereniging "Oud-Wageningen", bestuursleden, nog hartelijk dank voor de fijne tentoonstelling, mede namens de bewoners van "De Nudehof".

Hoogachtend, N.A. de Maijer

Herinneringen aan een Wageningse Lotingsdag

Ingezonden door de heer
E.W.van Bleek, 83 jaar
uit "De Nudehof"

In 1895 of 1896 was er een klein oproer, waarbij wethouder Bronsveld door eene V... (17 jaar) in de bil werd gestoken. Er kwamen toen + 10 Gele Rijders en een luitenant-wachtmeester, omdat assistentie gevraagd was. De politie kon het niet aan. Ze stalden de paarden in de schuur van Tinus de Roos, Nieuwstraat. De Roos z'n café was in de Kapelstraat. Op de Markt was veel volk.

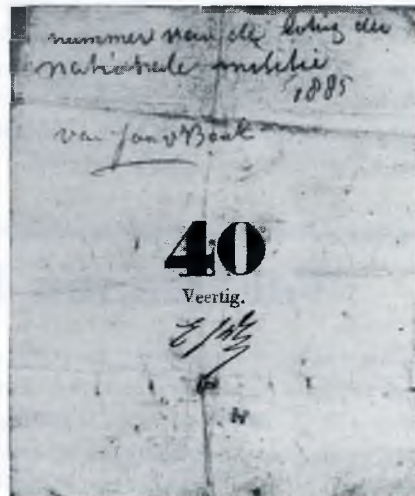
Toon van Ginkel, die bij de muziek was, blies op zijn trompet een militair signaal, waarop het volk haastig wegrende.

Toen de militairen er waren, vroeg de Luitenant aan mijn vader waar het oproer was. Hij zei: "Het oproer is al naar bed." Ze hebben nog enige dagen gepatrouilleerd. Samenscholingen waren verboden.

De dader werd met een rijtuig door Stachhouwer (een agent van politie) en twee artilleristen te paard, naar Arnhem gebracht.

Wij woonden in de Nieuwstraat, waar ik het als 5-jarige heb gezien. Burgemeester was Hesselink van Suchtelen, die in 1891 hier gekomen is.

Noot van de redactie: Deze Wageningse lotelingsdag vond plaats op 30 oktober 1893. In de Wageningsche Courant van 1 november 1893 staan hierover uitvoerige verslagen. In onze dagen was zoiets beslist op de televisie gekomen. Mevrouw A. van de Bunt schrijft hierover in haar boek "Wageningen-Rhenen" op blz. 67-77. Op zo'n 'lotelingendag' moest de jeugd van Wageningen loten of ze al of niet in militaire dienst moesten!

Wageningse lotingsbriefje uit 1885
voor de Nationale Militie.

WAGENINGEN IN 1824 (slot)

"De admodiatie op het gemaal" was bedoeld om belasting gemakkelijker te kunnen innen dan bij "de belasting op het gemaal". Bij admodiatie werd de gemeente aangeslagen voor een zeker bedrag per hoofd per jaar. Dit bedrag moest door de bevolking worden opgebracht, maar dit bedrag per hoofd zou niet hoger zijn dan f 1,40 per jaar.

Men kan begrijpen dat hierop door de gemeente nauwkeurig werd toegezien, opdat men wel alles binnen kreeg. Men hield lijsten bij, waarop de naam voorkwam en het beroep plus het aantal gezinsleden, want er mocht geen cent verloren gaan.

De admodiatie was wel wat anders dan de belasting op het gemaal, want van alle belastingen die toen bestonden was deze wel het meest gehaat. Wie in die tijd rogge of tarwe wilde laten malen, diende eerst naar de belastingen te gaan voor een geleidebiljet. Dit biljet kreeg men als de belasting betaald was. Bij de molen keken commiezen van de belastingen toe of er niet méér werd gemalen dan op het geleidebiljet stond aangegeven. Als men rogge voor veevoer liet malen, dan behoefde men geen belasting te betalen, maar het meel werd dan door de commiezen met zand gemengd. Soms bakte men van dit tot veevoer vermengde roggemeel wel eens brood, maar dat knierpte dan wel tussen de tanden!

Men kan zich dus wel voorstellen dat de belasting op het gemaal gehaat was, want de arbeider moest lang en hard werken en had dus het meeste voedsel nodig, en veel keus in voeding had men toen nog niet. Het was dus wel strijdig met de rechtvaardigheid, want op deze manier werd de arme zwaarder belast dan de rijke, diegene die het minst verdiende moest het meeste van zijn inkomen besteden aan het dagelijks brood. Vandaar dat de admodiatie op het gemaal al een hele verbetering was.

Deze vorm van belasting is in 1855 geheel verdwenen uit ons belastingstelsel en niemand was daar rouwig om.

A.L.N. Rietveld

Verdwenen Boerenleven

In het boekje "Wageningen in oude ansichten", verschenen in het najaar van 1974, is ook enige aandacht besteed aan het verdwenen landelijk gebied aan de noordzijde van Wageningen. Men kan zich haast niet meer voorstellen, dat hier boerderijen gestaan hebben, omgeven door bouw- en weiland, waar generaties boerenfamilies gewoond en gewerkt hebben.

Gelukkig kunnen we constateren dat niet alles verdwenen is. Langs de Grintweg, vanaf café-restaurant "De Keizer" tot aan theeschenkerij "De Oude Tol", staat nog een aantal mooie en schilderachtige boerderijen, een enkele compleet met een schaapskooi. Tegenover "De Keizer" vindt men zelfs een restant van een brinkje, namelijk een kolk met in de onmiddellijke nabijheid een boerderij met het bedrijfsgedeelte gericht naar de weg. Dit is een laatste herinnering aan de Leeuwerbrink, waarvan de naam voortleeft in Leeuwenborch, het nieuwe gebouw van de LH aan de Hollandseweg.

Aan de verdwenen Bornsesteeg hoek Tarthorsterweg stond dit dwars- of Thuis. Het voorhuis was rechthoekig en stond loodrecht op de lengterichting van de schuur. Het voorhuis was woonhuis. De achter- of stalzijde van deze boerderij bezat een eigen karakter en behoorde tot het Saksische type. De grote getoogde schuuringang met in drieën gedeelde deuren werd geflankeerd door twee kleinere ingangen; één gaf vermoedelijk toegang tot de koestal, de andere tot de varkensstal. Het middengedeelte was bestemd voor berging van graan en hooi. Boven in de neus van het schuine dak bevond zich het zogenoemde uilegat. Het dak van het bedrijfsgedeelte was voor een deel bedekt met pannen, voor een deel met riet. De boerderij was opgetrokken uit baksteen. De staldeuren kwamen uit op de Tarthorsterweg. Links op de voorgrond bevond zich een soort van kolk, gevormd door verbreding van een aldaar aanwezige sloot. Het pad rechts was één van de Bornse paadjes, een kerkepad, dat in het verlengde lag van de Bornsesteeg. Eén van de laatste bewoners van deze schilderachtige boerderij was W. van de Peppel. In deze omgeving staan thans de woningen van de Haverlanden.

Foto:
Openlucht-
museum

Deze opname laat ons de witgekalkte boerenwoning zien van vermoedelijk Looi Breunissen in de Westerhof, ook een dwars- of T-huis, compleet met de hooiberg. Bij het woongedeelte bevond zich een houten pomp met het emmerrek. Ook bij deze boerderij kwamen de staldeuren op de weg uit. Wanneer deze boerderij gesloopt is, is ons niet bekend. De opname dateert uit ongeveer 1925.

De boerderijen vormen voor de werkgroep "Boerenleven" een onderwerp op zichzelf. Zelfs de namen van verscheidene kunnen reeds tot studie aanleiding geven. Wij noteerden o.a. de volgende namen: Roghorst (Grintweg), Tarhorst, De Muggenberg, De Felgert (Tarthorsterweg), De Hoef (Dijkgraaf), De Steenenkamer (Grintweg), De Vergert (Vergersweg), De Peppeldt (Oude Bennekomsseweg). Tabakschuren droegen namen als De Kreupele Otto, de schuur van Holtus.

Ook een onderzoek naar gewoonten en gebruiken onder de Wageningse boerenbevolking brengt aardige zaken aan het licht. Zo was er in vroeger jaren onder de boeren een gezegde, dat men bezigde wanneer men bij onweer moest schuilen:

"Onder de buuken
mot je 't zuuken.
Voor de eiken
mot je wijken."

En hoe de Wageningse boerin voorheen gekleed ging laat ons de foto in dit nummer zien van Eefje van Amersfoort. Diezelfde Wageningse boerin kon in het dagelijkse leven heel praktisch zijn. Wanneer zij bij het karnen tonnetjes voor de boter tekort kwam, haalde ze grote rabarberbladeren uit de hof (de tuin). Hierin deed ze een kluit boter, vouwde de punten van het blad naar elkaar en zette deze vast met een houten pinnetje. Aldus een mededeling van een 80-jarige boerin in april 1974.

Werkgroep "Boerenleven in Wageningen"
W.M. Straatman - A.G. Steenbergen